

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 21 december 2023 *

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Europeisk arresteringsorder – Rambeslut 2002/584/RIF – Artikel 1.3 – Artikel 15.2 – Överlämnande mellan medlemsstaterna – Skäl för att vägra verkställighet – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 7 – Respekt för privatlivet och familjelivet – Artikel 24.2 och 24.3 – Hänsyn till barnets bästa – Barnets rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna – Person som är mor till och sammanbor med små barn”

I mål C-261/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien) genom beslut av den 19 april 2022, som inkom till domstolen den 19 april 2022, i målet

GN,

ytterligare deltagare i rättegången:

Procuratore generale presso Corte d'appello di Bologna,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden L. Bay Larsen, avdelningsordförandena K. Jürimäe (referent), C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen och N. Piçarra samt domarna P.G. Xuereb, L.S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele och J. Passer,

generaladvokat: T. Ćapeta,

justitiesekreterare: handläggaren C. Di Bella,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 28 mars 2023,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– GN, genom R. Ghini, avvocato,

* Rättegångsspråk: italienska.

- Procuratore generale presso la Corte d'appello di Bologna, genom A. Scandellari, sostituto procuratore della Repubblica,
 - Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av S. Faraci, avvocato dello Stato,
 - Ungerns regering, genom M.Z. Fehér och K. Szíjjártó, båda i egenskap av ombud,
 - Nederländernas regering, genom M.K. Bulterman, J.M. Hoogveld och P.P. Huurnink, samtliga i egenskap av ombud,
 - Europeiska unionens råd, genom K. Pleśniak och A. Ștefănuț, båda i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom S. Grünheid och A. Spina, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 13 juli 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
- följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser dels tolkningen av artiklarna 1.2, 1.3, 3 och 4 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2002/584), dels giltigheten av dessa bestämmelser sett till artiklarna 7 och 24 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 2 Begäran har framställts i samband med verkställighet i Italien av en europeisk arresteringsorder som de belgiska rättsliga myndigheterna har utfärdat mot GN för verkställighet av ett fängelsestraff i Belgien.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

- 3 Konventionen om barnets rättigheter antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 20 november 1989 (*United Nations Treaty Series*, vol. 1577, s. 3).
- 4 Artikel 3.1 i denna konvention stadgar följande:

”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.”

Unionsrätt

- 5 Skäl 6 i rambeslut 2002/584 har följande lydelse:

”Den europeiska arresteringsorder som införs genom detta rambeslut utgör den första konkreta åtgärder på det straffrättsliga området rörande principen om ömsesidigt erkännande, vilken Europeiska rådet har kallat en ’hörnsten’ i det rättsliga samarbetet.”

- 6 Artikel 1 i rambeslut 2002/584, med rubriken ”Skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder”, föreskriver följande:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

2. Medlemsstaterna skall verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [FEU].”

- 7 Artikel 3 i rambeslutet anger skälen till att verkställighet av den europeiska arresteringsordern *ska* vägras och artiklarna 4 och 4a skälen till att verkställighet av den europeiska arresteringsordern *får* vägras.

- 8 Artikel 7 i rambeslutet har rubriken ”Centralmyndighet”. Enligt artikel 7.1 får varje medlemsstat få utse en centralmyndighet eller, om dess rättsordning så kräver, flera centralmyndigheter för att biträda de behöriga rättsliga myndigheterna.

- 9 Artikel 15 i rambeslut 2002/584, med rubriken ”Beslut om överlämnande”, föreskriver följande:

”1. Den verkställande rättsliga myndigheten skall, inom de tidsfrister och enligt de villkor som anges i detta rambeslut, besluta om en person skall överlämnas.

2. Om den verkställande rättsliga myndigheten anser att de uppgifter som den utfärdande medlemsstaten har meddelat inte är tillräckliga för att myndigheten skall kunna besluta om överlämnandet, skall den begära att utan dröjsmål få nödvändiga kompletterande uppgifter, i synnerhet sådana som rör artiklarna 3–5 och 8, och får dessutom fastställa en tidsfrist inom vilken de skall inkomma, med beaktande av nödvändigheten att iaktta den tidsfrist som anges i artikel 17.

3. Den utfärdande rättsliga myndigheten får när som helst överföra alla användbara kompletterande uppgifter till den verkställande rättsliga myndigheten.”

- 10 Artikel 17 i rambeslutet anger tidsfrister och beslutsregler avseende verkställighet av den europeiska arresteringsordern.

- 11 Artikel 23 i rambeslutet, med rubriken ”Tidsfrist för överlämnande av personen”, föreskriver följande:

”1. Den eftersökte skall överlämnas så snart som möjligt vid en tidpunkt som de berörda myndigheterna skall komma överens om.

2. Den eftersökte personen skall överlämnas senast tio dagar efter det slutgiltiga beslutet om att verkställa den europeiska arresteringsordern.

...

4. Överlämnandet kan i undantagsfall skjutas upp tillfälligt, av allvarliga humanitära skäl, till exempel om det finns godtagbara skäl att anta att verkställigheten uppenbart skulle innebära en fara för den eftersöktes liv eller hälsa. Verkställandet av den europeiska arresteringsordern skall äga rum så snart dessa skäl inte längre föreligger. Den verkställande rättsliga myndigheten skall omedelbart underrätta den utfärdande rättsliga myndigheten om detta och komma överens om en ny tidpunkt för överlämnandet. I så fall skall överlämnandet äga rum inom tio dagar från den nya tidpunkt som bestämts.

...”

Italiensk rätt

- 12 Artikel 2 i legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d’arresto europeo e alle procedure di Consegna tra Stati membri (lag nr 69 om bestämmelser för att bringa nationell rätt i överensstämmelse med rådets rambeslut 2002/584/JAI av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna) av den 22 april 2005 (GURI nr 98 av den 29 april 2005, s. 6) (nedan kallad lag nr 69/2005), i dess lydelse enligt decreto legislativo n. 10 (lagstiftningsdekret nr 10) av den 2 februari 2021 (GURI nr 30 av den 5 februari 2021) (nedan kallat 2021 års lagstiftningsdekret nr 10), som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet, föreskriver följande:

”Verkställigheten av en europeisk arresteringsorder får inte i något fall medföra ett åsidosättande av de övergripande principerna i statens konstitutionella ordning eller av individens oförytterliga rättigheter som erkänns i konstitutionen, av de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [FEU] eller av de grundläggande rättigheter som garanteras i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 [nedan kallad Europakonventionen] ...”

- 13 Artikel 18 i samma lag föreskriver följande:

”Appellationsdomstolen ska vägra överlämnande i följande fall:

- a) om det brott som den europeiska arresteringsordern avser upphör genom amnesti, enligt italiensk lag, när det är den italienska staten som är behörig på området,

- b) om det, för samma gärning med avseende på den eftersökta personen, visar sig att en lagakraftvunnen fällande brottmålsdom eller en annan dom som inte längre kan överklagas har meddelats i Italien, eller en lagakraftvunnen dom har meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen, under förutsättning att, vid fällande dom, straffet redan har verkställts eller är under verkställighet eller inte längre kan verkställas enligt lagstiftningen i den stat där domen meddelades,
- c) om den person som är föremål för den europeiska arresteringsordern var yngre än 14 år när brottet begicks.”
- 14 I artikel 18 i lag nr 69/2005, i dess lydelse före ikraftträdandet av 2021 års lagstiftningsdekret nr 10, föreskrevs följande:
- ”Appellationsdomstolen ska vägra överlämnande
- ...
- p) om den eftersökta personen är gravid eller mor till och sammanbor med barn under tre år, såvida inte, när det gäller en europeisk arresteringsorder som utfärdats under förfarandets gång, de skyddskrav som ligger till grund för den utfärdande rättsliga myndighetens restriktiva åtgärd är av synnerlig vikt.
- ...”

Målet vid den nationella domstolen och tolknings- respektive giltighetsfrågan

- 15 Den 26 juni 2020 utfärdade de belgiska rättsliga myndigheterna en europeisk arresteringsorder mot GN för verkställighet av ett femårigt fängelsestraff som utdömts genom utevarodom av Rechtbank van eerste aanleg Antwerpen, afdeling Antwerpen (Domstolen i Antwerpen, avdelningen i Antwerpen, Belgien) för brott avseende människohandel och underlättande av olaglig invandring, som begåtts i Belgien mellan den 18 september 2016 och den 5 augusti 2017.
- 16 GN greps i Bologna (Italien) den 2 september 2021. När hon greps skedde detta i närvaro av hennes son, född i Ferrara (Italien) den 10 november 2018, som hon bodde tillsammans med. Hon var dessutom gravid med ett andra barn, som föddes den 10 maj 2022.
- 17 Vid förhör den 3 september 2021 motsatte sig GN att överlämnas till de belgiska rättsliga myndigheterna. Efter en förhandling som hölls den 17 september 2021 begärde Corte d'appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna, Italien), i egenskap av verkställande rättslig myndighet, att de belgiska rättsliga myndigheterna skulle lämna uppgifter om följande: 1) Villkoren för verkställighet i Belgien av påföljder som utdöms mot en mor som bor tillsammans med minderåriga barn. 2) Den fängelsebehandling som GN skulle få vid ett överlämnande. 3) De åtgärder som skulle vidtas avseende hennes underåriga barn. 4) Möjligheten att återuppta det förfarande som rätten hade avslutat genom att meddela en utevarodom.
- 18 Genom skrivelse av den 5 oktober 2021 underrättade åklagarmyndigheten i Antwerpen (Belgien) Corte d'appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna) om att det ankom på Federale overheidssdienst (federala justitieministeriet, Belgien) att besvara de frågor som ställts.

- 19 Genom dom av den 15 oktober 2021 vägrade Corte d'appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna) att överlämna GN till de belgiska rättsliga myndigheterna och beslutade att GN omedelbart skulle sättas på fri fot. Enligt den domstolen var det nämligen, då de belgiska rättsliga myndigheterna inte hade svarat på dess frågor, osäkert om det i den utfärdande medlemsstatens rättsordning fanns ett system för frihetsberövande jämförbart med systemet i den verkställande medlemsstaten, vilket skyddar moderns rätt att inte berövas sin relation till sina barn och att ta hand om dem, och tillförsäkrar barnen nödvändig vård och omsorg, som garanteras såväl i den italienska konstitutionen som i artikel 3 i konventionen om barnets rättigheter och artikel 24 i stadgan.
- 20 Denna dom överklagades av Procuratore generale presso la Corte d'appello di Bologna (allmänna åklagaren vid Appellationsdomstolen i Bologna, Italien) och av GN till Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien), som är den hänskjutande domstolen.
- 21 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att den bestämmelse i lag nr 69/2005 där det uttryckligen angavs att det utgjorde en grund för att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder att den person som avsågs med arresteringsordern var en gravid kvinna eller mor till barn på under tre år som hon bodde tillsammans med, upphävdes genom 2021 års lagstiftningsdekret nr 10. Detta skedde för att anpassa den italienska lagstiftningen till rambeslut 2002/584. I rambeslutet nämns inte detta som en obligatorisk eller fakultativ vägransgrund.
- 22 Den hänskjutande domstolen anser emellertid att om den utfärdande medlemsstatens rättsordning inte föreskriver några skyddsåtgärder för barnens rätt att inte berövas sin mor vilka är jämförbara med dem i italiensk rätt, kränker ett överlämnande av modern de grundläggande rättigheter som skyddas i den italienska konstitutionen och i Europakonventionen.
- 23 Den europeiska arresteringsordern omfattas emellertid av ett område som har varit föremål för en fullständig harmonisering. Under dessa omständigheter vill den hänskjutande domstolen få klarlagt om rambeslut 2002/584 förbjuder den verkställande rättsliga myndigheten att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder som avser en småbarnsmor, trots att ett överlämnande av modern skulle strida inte bara mot hennes rätt till respekt för privatlivet och familjelivet utan även mot barnens bästa. Om så är fallet vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida detta rambeslut är förenligt med artiklarna 7 och 24.3 i stadgan, mot bakgrund av bland annat praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna avseende artikel 8 i Europakonventionen.
- 24 Under dessa omständigheter beslutade Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till domstolen:
 - ”1) Ska artiklarna 1.2, 1.3, 3 och 4 i rambeslut 2002/584/RIF tolkas så, att den verkställande rättsliga myndigheten inte får vägra eller skjuta upp att överlämna en person som är mor till och sammanbor med underåriga barn?
 - 2) Om den första frågan besvaras jakande, är då artiklarna 1.2, 1.3, 3 och 4 i [rambeslut 2002/584] förenliga med artiklarna 7 och 24.3 i [stadgan], även mot bakgrund av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna angående artikel 8 i Europakonventionen och medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, i den mån ovannämnda artiklar i rambeslutet föreskriver att en mor ska överlämnas med den följderna att banden mellan mor och underåriga barn som bor tillsammans med henne kapas utan att barnens bästa beaktas?”

Förfarandet vid domstolen

- 25 Den hänskjutande domstolen ansökte om att förevarande mål om förhandsavgörande skulle handläggas skyndsamt i enlighet med artikel 105 i domstolens rättegångsregler.
- 26 Nämnda domstol gjorde gällande att det nationella målet påverkar de grundläggande rättigheterna för en gravid kvinna och hennes lilla barn, som bor tillsammans med henne, och att ett skyndsamt förfarande är nödvändigt för att undanröja den osäkerhet som råder beträffande den framtida vårdnaden om barnet. De hänskjutna frågorna behandlar också problem som är gemensamma för ett stort antal pågående mål vid medlemsstaternas domstolar och som bör hanteras så skyndsamt som möjligt.
- 27 Enligt artikel 105.1 i rättegångsreglerna får EU-domstolens ordförande, på ansökan av den hänskjutande domstolen eller i undantagsfall på eget initiativ, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, besluta att ett mål om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt med avvikelse från vad som gäller enligt rättegångsreglerna, när målet är av sådan beskaffenhet att det måste avgöras utan dröjsmål.
- 28 En sådan skyndsam handläggning av ett mål utgör ett processrättsligt instrument som är avsett att hantera ytterst trängande fall (dom av den 21 december 2021, *Randstad Italia*, C-497/20, EU:C:2021:1037, punkt 37 och där angiven rättspraxis).
- 29 I förevarande fall beslutade domstolens ordförande den 11 maj 2022, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, att avslå den i punkt 25 ovan nämnda ansökan om skyndsam handläggning.
- 30 Det framgår nämligen av begäran om förhandsavgörande att GN omedelbart frigavs för att verkställa domen av den 15 oktober 2021 från Corte d'appello di Bologna (Appellationsdomstolen i Bologna). De uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat till EU-domstolen visar inte heller att det föreligger någon risk avseende vårdnaden om GN:s barn under handläggningen av förevarande begäran om förhandsavgörande. En eventuell osäkerhet om vilka följder det slutgiltiga avgörandet av det nationella målet får för vårdnadsfrågan eller den omständigheten att ett stort antal personer eller rättsliga situationer potentiellt berörs av de frågor som ställts utgör inte i sig skäl som visar att det föreligger synnerlig brådska, vilket dock är nödvändigt för att motivera en skyndsam handläggning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 september 2022, *Bundesrepublik Deutschland (Administrativ vilandeförklaring av överföringsbeslutet)*, C-245/21 och C-248/21, EU:C:2022:709, punkt 34, och dom av den 9 november 2023, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Begreppet allvarlig skada)*, C-125/22, EU:C:2023:843, punkt 30).

Prövning av tolkningsfrågan och giltighetsfrågan

Den första frågan

- 31 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 1.2 och 1.3 i rambeslut 2002/584 mot bakgrund av artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i stadgan ska tolkas så, att den artikeln hindrar den verkställande rättsliga myndigheten att vägra överlämna en person som är föremål för en europeisk arresteringsorder med motiveringen att denna person är mor till och sammanbor med små barn.

- 32 Mot bakgrund av de uppgifter som den hänskjutande domstolen lämnat ska den första frågan förstås så, att den bygger på antagandet att den person som omfattas av den europeiska arresteringsordern, i det nationella målet, är förälder till och sammanbor med två små barn som har intresse av att fortsatt regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med sin mor. I detta sammanhang vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den kan vägra att verkställa arresteringsordern med stöd av artikel 1.3 i rambeslut 2002/584 jämförd med artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i stadgan med motiveringen att ett överlämnande av personen i fråga skulle kunna leda till att personen berövas möjligheten till ett sådant förhållande och sådana kontakter med sina barn.
- 33 Domstolen erinrar inledningsvis om att såväl principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna som principen om ömsesidigt erkännande, som i sig grundar sig på det ömsesidiga förtroendet mellan dessa, har en grundläggande betydelse inom unionsrätten, eftersom det tack vare dessa principer är möjligt att skapa och upprätthålla ett område utan inre gränser. Närmare bestämt innebär principen om ömsesidigt förtroende, särskilt när det gäller området med frihet, säkerhet och rättvisa, att var och en av medlemsstaterna, utom i undantagsfall, ska utgå ifrån att alla de andra medlemsstaterna iakttar unionsrätten och särskilt de grundläggande rättigheter som erkänns i unionsrätten (dom av den 22 februari 2022, Openbaar Ministerie (Domstol som har inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), C-562/21 PPU och C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 40, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 93).
- 34 När medlemsstaterna tillämpar unionsrätten är de således skyldiga att presumera att de andra medlemsstaterna iakttar de grundläggande rättigheterna, vilket innebär att medlemsstaterna är förhindrade inte bara att kräva att en annan medlemsstat tillämpar en högre nationell nivå på skyddet för de grundläggande rättigheterna än den som säkerställs genom unionsrätten, utan även – utom i undantagsfall – att kontrollera huruvida denna andra medlemsstat i ett enskilt fall verkligen har iakttagit de grundläggande rättigheter som Europeiska unionen skyddar (yttrande 2/13 (Unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014, EU:C:2014:2454, punkt 192, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 94).
- 35 Genom rambeslut 2002/584 inrättas ett förenklat och effektivare system för överlämnande av personer som har dömts eller misstänks för brott. Syftet med detta är att underlätta och påskynda det rättsliga samarbetet, vilket i sin tur syftar till att uppnå målet för Europeiska unionen att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, på grundval av den höga grad av förtroende som ska finnas mellan medlemsstaterna (dom av den 22 februari 2022, Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), C-562/21 PPU och C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 42 och där angiven rättspraxis).
- 36 Principen om ömsesidigt erkännande, som enligt skäl 6 i rambeslut 2002/584 utgör en ”hörnsten” i det straffrättsliga samarbetet, kommer till uttryck i artikel 1.2 i rambeslutet, varigenom det instiftas en regel om att medlemsstaterna är skyldiga att verkställa varje europeisk arresteringsorder på grundval av denna princip och i enlighet med bestämmelserna i rambeslutet (dom av den 22 februari 2022, Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), C-562/21 PPU och C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 43 och där angiven rättspraxis).

- 37 Det innebär för det första att de verkställande rättsliga myndigheterna endast får vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder med åberopande av grunder som följer av rambeslut 2002/584, såsom detta har tolkats av EU-domstolen. För det andra är huvudregeln att en europeisk arresteringsorder ska verkställas, medan möjligheten att vägra verkställighet är utformad som ett undantag som ska tolkas restriktivt (dom av den 18 april 2023, E.D.L. (Skäl för att vägra verkställighet grundat på sjukdom), C-699/21, EU:C:2023:295, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 38 Rambeslutet innehåller inte någon möjlighet för den verkställande rättsliga myndigheten att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder enbart av det skälet att den person som är föremål för en sådan arresteringsorder är mor till och sammanbor med små barn. Med hänsyn till principen om ömsesidigt förtroende, som ligger till grund för området med frihet, säkerhet och rättvisa, föreligger det nämligen en presumtion för att förhållandena under frihetsberövandet av en sådan småbarnsmor och insatserna för den faktiska vårdsnaden av barnen i den utfärdande medlemsstaten är anpassade till en sådan situation, oavsett om detta sker i fängelsemiljö eller under alternativa former som gör det möjligt att hålla modern tillgänglig för de rättsliga myndigheterna i den medlemsstaten eller att placera barnen utanför denna miljö.
- 39 Det framgår emellertid av artikel 1.3 i rambeslut 2002/584 att rambeslutet inte påverkar skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheter som garanteras i stadgan.
- 40 Domstolen erinrar om att det framgår av artikel 7 i stadgan att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv och av artikel 24.2 i stadgan att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner.
- 41 Såsom framgår av artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter, vilken förklaringarna till artikel 24 i stadgan uttryckligen hänvisar till, är artikel 24.2 i stadgan även tillämplig på beslut som, såsom är fallet med en europeisk arresteringsorder som utfärdats mot en småbarnsmor, inte riktar sig till barnen men som får betydande konsekvenser för dem (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 mars 2021, État belge (Återvändande av en underårigs förälder), C-112/20, EU:C:2021:197, punkterna 36 och 37).
- 42 Möjligheten för en förälder och dennes barn att leva tillsammans utgör en grundläggande del av familjelivet (dom av den 14 december 2021, Stolichna obshtina, rayon "Pancharevo", C-490/20, EU:C:2021:1008, punkt 61). Enligt artikel 24.3 i stadgan har varje barn rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa. Såsom Procureur generale presso la Corte d'appello di Bologna (allmänna åklagaren vid Appellationsdomstolen i Bologna), Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen har gjort gällande ska barnets bästa fastställas med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet (se, analogt, dom av den 26 mars 2019, SM (Barn som omhändertagits enligt institutet *kafala* i algerisk rätt), C-129/18, EU:C:2019:248, punkt 73, dom av den 14 januari 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Återvändande av ensamkommande barn), C-441/19, EU:C:2021:9, punkterna 46 och 60, och dom av den 11 mars 2021, État belge (Återvändande av en underårigs förälder), C-112/20, EU:C:2021:197, punkt 27).
- 43 Även om det i första hand ankommer på varje medlemsstat, för att säkerställa att de principer om ömsesidigt förtroende och erkännande som ligger till grund för systemet med en europeisk arresteringsorder tillämpas fullt ut, att under EU-domstolens slutgiltiga kontroll säkerställa

skyddet av de krav som är inneboende i de grundläggande rättigheter som garanteras i artikel 7 samt i artikel 24.2 och 24.3 i stadgan genom att avstå från varje åtgärd som kan kränka dessa rättigheter, kan emellertid förekomsten av en verklig risk för att den person som är föremål för en europeisk arresteringsorder och/eller dennes barn, om denna person överlämnas till den utfärdande rättsliga myndigheten, får sina ovannämnda grundläggande rättigheter kränkta göra det möjligt för den verkställande rättsliga myndigheten att undantagsvis avstå från att verkställa den europeiska arresteringsordern med stöd av artikel 1.3 i rambeslut 2002/584 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 februari 2022, Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), C-562/21 PPU och C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 46, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkterna 72 och 96).

- 44 Det ska i detta hänseende understrykas att den verkställande rättsliga myndigheten ska bedöma den risk som avses i punkten ovan mot bakgrund av den skyddsnivå för de grundläggande rättigheterna som garanteras i unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru, C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 88). Att denna myndighet inte är säker på att förhållandena i den utfärdande medlemsstaten är jämförbara med dem i den verkställande medlemsstaten när det gäller frihetsberövande av småbarnsmödrar och insatser för den faktiska vårdnaden av barnen, räcker följaktligen inte för att den risken ska anses styrkt.
- 45 När den verkställande rättsliga myndighet som ska besluta om överlämnande av en person som är föremål för en europeisk arresteringsorder däremot har tillgång till uppgifter som visar att det föreligger en sådan risk, antingen på grund av systembrister eller allmänna brister vad gäller förhållandena under frihetsberövanden av småbarnsmödrar eller förhållandena för den faktiska vårdnaden av dessa barn i den utfärdande medlemsstaten, eller brister avseende dessa förhållanden som mer specifikt påverkar en objektivt identifierbar grupp av personer, såsom barn med funktionsnedsättning, ska myndigheten på ett konkret och precist sätt kontrollera huruvida det finns grundad anledning att tro att de berörda personerna löper en sådan risk på grund av sådana förhållanden.
- 46 Den verkställande rättsliga myndigheten ska således bedöma huruvida det föreligger en risk för ett åsidosättande av de grundläggande rättigheter som garanteras i artikel 7 och i artikel 24.2 och 24.3 i stadgan inom ramen för en prövning i två steg som förutsätter en bedömning på grundval av olika kriterier, vilket innebär att dessa steg inte får förväxlas och ska genomföras i tur och ordning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkterna 101, 109 och 110).
- 47 I detta syfte ska den verkställande rättsliga myndigheten, som ett första steg, fastställa huruvida det finns objektiva, tillförlitliga, precisa och vederbörligen uppdaterade uppgifter som kan visa att det finns en verklig risk för att dessa grundläggande rättigheter kränks i den utfärdande medlemsstaten till följd av sådana brister som avses i punkt 45 ovan. Det kan röra sig om uppgifter som härrör bland annat från avgöranden från internationella domstolar, avgöranden, rapporter eller andra handlingar som upprättats av Europarådets organ eller som kommer från Förenta nationernas system, samt uppgifter som hämtats från databasen hos Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) om förhållanden under frihetsberövanden i unionen (*Criminal Detention Database*) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru mot kommissionen, C-404/15 och C-659/15, EU:C:2016:198, punkt 89, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl. mot kommissionen, C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 102).

- 48 I det andra steget ska den verkställande rättsliga myndigheten på ett konkret och precist sätt pröva i vilken mån de brister som konstaterats i det första steget av den prövning som avses i punkten ovan kan påverka förhållandena under frihetsberövandet av den person som är föremål för en europeisk arresteringsorder eller förhållandena för insatserna för den faktiska vårdsnaden av dennes barn och huruvida det, med hänsyn till denna persons eller dennes barns personliga situation, finns grundad anledning att tro att de löper en verklig risk att få sina grundläggande rättigheter kränkta (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru mot kommissionen, C-404/15 och C-659/15, EU:C:2016:198, punkt 94, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl. mot kommissionen, C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 106).
- 49 Om den verkställande rättsliga myndigheten bedömer att den inte har tillgång till alla uppgifter som är nödvändiga för att fatta ett beslut om överlämnande av den berörda personen, ska den i enlighet med artikel 15.2 i rambeslut 2002/584 anmoda den utfärdande rättsliga myndigheten att utan dröjsmål lämna alla kompletterande uppgifter som den anser vara nödvändiga beträffande de förhållanden under vilka den berörda personen kommer att hållas frihetsberövad och hans eller hennes barn kommer att få sin faktiska vårdnad tillgodosedd i den medlemsstaten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru, C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 95).
- 50 Det ska i detta hänseende understrykas att de uppgifter som den verkställande rättsliga myndigheten har rätt att begära kan avse såväl det första som det andra steget av den prövning som denna myndighet ska göra i enlighet med punkt 46 ovan. Nämda myndighet får emellertid inte begära upplysningar från den utfärdande rättsliga myndigheten som endast avser det andra steget i denna prövning om den anser att det inte har visats att det föreligger systembrister eller allmänna brister eller brister som påverkar en objektivt identifierbar grupp av personer som den berörda personen eller dennes barn tillhör, såsom avses i punkt 45 ovan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 135).
- 51 Enligt artikel 15.2 i rambeslut 2002/584 får den verkställande rättsliga myndigheten fastställa en tidsfrist inom vilken den ska erhålla de begärda kompletterande upplysningarna från den utfärdande rättsliga myndigheten. Denna frist ska anpassas till förhållandet i det enskilda fallet för att ge den utfärdande rättsliga myndigheten nödvändig tid för att samla in dessa upplysningar, vid behov genom att begära bistånd från den centrala myndighet eller en av de centrala myndigheter i den utfärdande medlemsstaten som avses i artikel 7 i rambeslutet. Enligt artikel 15.2 i rambeslutet ska nämnda tidsfrist emellertid beakta nödvändigheten av att iaktta de tidsfrister som anges i artikel 17 i rambeslutet (dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru, C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 97).
- 52 Den utfärdande rättsliga myndigheten är för sin del skyldig att, för att inte åsidosätta principen om lojalt samarbete, lämna de kompletterande uppgifter som begärs till den verkställande rättsliga myndigheten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru, C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 97, och dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkt 64).
- 53 För att bland annat säkerställa att systemet med den europeiska arresteringsordern inte lamslås, ska den skyldighet till lojalt samarbete som föreskrivs i artikel 4.3 första stycket FEU nämligen vara vägledande i dialogen mellan de verkställande och utfärdande rättsliga myndigheterna (dom

av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkt 104, och dom av den 31 januari 2023, Puig Gordi m.fl., C-158/21, EU:C:2023:57, punkt 131).

- 54 För det fall den utfärdande rättsliga myndigheten inte på ett tillfredsställande sätt besvarar den verkställande rättsliga myndighetens begäran om kompletterande uppgifter, ska denna myndighet göra en helhetsbedömning av samtliga uppgifter som den har tillgång till inom ramen för vart och ett av de två steg som det erinras om i punkterna 47 och 48 ovan (se dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punkt 114).
- 55 Det är bara när den verkställande rättsliga myndigheten, mot bakgrund av samtliga uppgifter som den har tillgång till, inbegripet den eventuella avsaknaden av garantier från den utfärdande rättsliga myndigheten, anser dels att det föreligger sådana brister som avses i punkt 45 ovan i den utfärdande medlemsstaten, dels att det finns grundad anledning att förmoda att den berörda personen och/eller dennes barn, med hänsyn till deras personliga situation, löper en verklig risk att få sina grundläggande rättigheter enligt artikel 7 och i artikel 24.2 och 24.3 i stadgan kränkta, som den verkställande rättsliga myndigheten med stöd av artikel 1.3 i rambeslut 2002/584 ska avstå från att verkställa den europeiska arresteringsorder som denna person är föremål för. Om så inte är fallet ska myndigheten verkställa beslutet i enlighet med den skyldighet som föreskrivs i artikel 1.2 i rambeslutet.
- 56 Vad slutligen gäller den möjlighet att skjuta upp överlämnandet som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i sin första fråga, ska det preciseras att även om det är möjligt att med stöd av artikel 23.4 i rambeslut 2002/584 skjuta upp överlämnandet av den person som är föremål för en europeisk arresteringsorder, kan detta endast ske tillfälligt, i undantagsfall och av allvarliga humanitära skäl. Mot bakgrund av ordalydelsen i denna bestämmelse och den allmänna systematiken i artikel 23 i rambeslutet är det dessutom omöjligt att skjuta upp överlämnandet någon avsevärd tid (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 april 2023, E.D.L. (Skäl för att vägra verkställighet grundat på sjukdom), C-699/21, EU:C:2023:295, punkt 51).
- 57 Mot denna bakgrund ska artikel 1.2 och 1.3 i rambeslut 2002/584, mot bakgrund av artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i stadgan, tolkas så, att den hindrar den verkställande rättsliga myndigheten från att vägra överlämna en person som är föremål för en europeisk arresteringsorder med motiveringen att denna person är mor till och sammanbor med små barn, såvida det inte kan konstateras, för det första, att myndigheten förfogar över uppgifter som visar att det finns en verklig risk för en kränkning av den personens grundläggande rätt till respekt för privatlivet och familjelivet, som garanteras i artikel 7 i stadgan, och av dennes barns bästa, som skyddas i artikel 24.2 och 24.3 i stadgan, på grund av systembrister eller allmänna brister vad gäller förhållandena under frihetsberövanden av småbarnsmödrar och förhållandena för insatserna för den faktiska vårdsnaden av dessa barn i den utfärdande medlemsstaten, och, för det andra, att det finns grundad anledning att tro att de berörda personerna, med hänsyn till deras personliga situation, löper en sådan risk på grund av dessa förhållanden.

Den andra frågan

- 58 Med hänsyn till svaret på den första frågan saknas det anledning att besvara den andra frågan.

Rättegångskostnader

- 59 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Artikel 1.2 och 1.3 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009, jämförd med artiklarna 7, 24.2 och 24.3 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna,

ska tolkas så,

att den hindrar den verkställande rättsliga myndigheten från att vägra överlämna en person som är föremål för en europeisk arresteringsorder med motiveringen att denna person är mor till och sammanbor med små barn, såvida det inte kan konstateras, för det första, att myndigheten förfogar över uppgifter som visar att det finns en verklig risk för en kränkning av den personens grundläggande rätt till respekt för privatlivet och familjelivet, som garanteras i artikel 7 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, och av dennes barns bästa, som skyddas i artikel 24.2 och 24.3 i stadgan, på grund av systembrister eller allmänna brister vad gäller förhållandena under frihetsberövanden av småbarnsmödrar och förhållandena för insatserna för den faktiska vårdsnaden av dessa barn i den utfärdande medlemsstaten, och, för det andra, att det finns grundad anledning att tro att de berörda personerna, med hänsyn till deras personliga situation, löper en sådan risk på grund av dessa förhållanden.

Underskrifter